

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 185/09-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. augusta 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti S., P., zastúpeného advokátkou JUDr. E. H., S., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 316/1998, za účasti Okresného súdu Bratislava III, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo S., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 316/1998 p o r u š e n é b o l o .

2. S. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 3 500 € [slovom tritisícpäťstoeur (105 441Sk)], ktoré mu je Okresný súd Bratislava III povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Bratislava III je povinný uhradiť S. trovy konania v sume 245,70 € [slovom dvestoštyridsaťpäť eur a sedemdesiat centov (7 401,96 Sk)] na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. E. H., S., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 185/09 z 28. mája 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť S. (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 316/1998 (ďalej aj „namietané konanie“).

Zo s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ podal 21. septembra 1998 Okresnému súdu Bratislava I žalobu, ktorou uplatnil voči odporcovi nárok na náhradu škody, ktorá vznikla na jeho lietadle. Dňa 21. októbra 1998 bola vec z dôvodu miestnej príslušnosti postúpená okresnému súdu.

Sťažovateľ uviedol, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo konanie v jeho právnej veci právoplatne skončené.

Okrem toho, že sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zároveň požadoval prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov. Napokon žiadal, aby mu bolo priznané aj finančné zadosťučinenie v sume 16 597 € (500 001,22 Sk) a náhrada trov právneho zastúpenia.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu z 23. marca 2009 vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 3248/09 doručeným ústavnému súdu 12. mája 2009 a následne na základe výzvy ústavného súdu zo 4. júna 2009 doplňujúcim podaním doručeným ústavnému súdu 6. júla 2009, v ktorých sa okrem iného uvádza:

„Z obsahu spisu ako i z vyjadrenia zákonného sudcu vyplýva, že zo strany súdu došlo k prietahom v konaní v období rokov 2003 - 2007 a to z dôvodu zmeny zákonného sudcu a množstva prerozdelených spisov, ktoré musel zákonný sudca naštudovať.

V prílohe Vám pripájam vyjadrenie zákonného sudcu... s tým, že vo veci bol vyhlásený rozsudok dňa 20. 04. 2009...

... konštatujem prietahy v konaní v období od apríla 2003 do októbra 2007 spôsobené objektívnymi príčinami - nedostatočné personálne obsadenie súdu, neprimerané množstvo vecí v jednotlivých oddeleniach civilných sudcov vzhľadom na možnosť zabezpečiť bezprietahové konanie avšak aj subjektívne dôvody na strane sudcu - neodôvodnená nečinnosť.“

Vo vyjadrení zákonného sudcu je uvedená táto chronológia procesných úkonov priebehu napadnutého konania:

„Predmetná vec pôvodne napadla na OS BA I 21. 09. 1998, na tunajší súd bola postúpená 21. 10. 1998. Po zaplatení SP za návrh na výzvu súdu 29. 04. 1999 bol návrh doručovaný odporcovi na vyjadrenie, ktorý sa k nemu písomne vyjadril v júli 1999. TP bol

stanovený na jún 2000, bol žiadaný a pripojený spis OR PZ M., boli žiadané doklady od navrhovateľa, vyjadrenie Ministerstva vnútra SR. Pojednávanie v júni 2000 bolo z dôvodu PN PZN odročené. Vo veci bolo pojednávanie v septembri 2000. Boli doložené doklady zo strany účastníkov. Pojednávanie stanovené na december 2000, február 2001 - súd uznesením vyhlásil zmenu návrhu - rozšírenie o úroky z omeškania, TP - apríl 2001, jún 2001, október 2001 - doloženie dokladov odporcom, december 2001, február 2002. V apríli 2003 vec spolu s ďalšími 400 nerozhodnutými vecami pridelená na vybavenie do môjho oddelenia. Vo februári 2005 predloženie VSÚ na prípravu pojednávania, doplnenie dokazovania, v októbri 2007 stanovený TP na január 2008, marec 2008, apríl 2008 - výsluch svedka navrhnutého navrhovateľom, jún 2008 - výsluch svedka - navrhovateľa, august 2008, september 2008 doklady navrhovateľ, TP október 2008, november 2008, január 2009, marec 2009 - výsluch zástupcov navrhovateľov vzhľadom na námietku premlčania vznesenú odporcom. TP - apríl 2009 výsluch svedka - navrhovateľom, odporcom. V období, kedy som reálne prevzal 400 nerozhodnutých vecí - v priebehu mesiaca máj 2003 do vytýčenia TP október 2007 vznikol priesťah v konaní spôsobený z objektívnych dôvodov, nakoľko trvalo určitý čas, kým som naštudoval takéto množstvo spisov. V súčasnosti z tohto množstva spisov je cca 15 nerozhodnutých. Pri určovaní poradia pojednávania pridelených vecí som uprednostňoval veci so zrýchleným režimom pojednania - rozvody, výživné, sťažnostné veci, náhrady škody na zdraví. Po znížení stavu oddelenia na únosnú mieru som začal vo veci riadne konať, viaceré TP boli odročené na žiadosť PZN, z dôvodu jej PN. V súčasnosti je vec pred rozhodnutím. Na pojednávaní 20. 04. 2009 bolo rozhodnuté vo veci.“

K vyjadreniam okresného súdu sťažovateľ zaujal stanovisko podaním doručeným ústavnému súdu 6. októbra 2009, v ktorom okrem iného uviedol:

„Okresný súd Bratislava III vo svojich vyjadreniach... v podstate potvrdil dôvody sťažovateľa, uvedené v sťažnosti zo dňa 6. 3. 2009 najmä v tom, že sa jednalo o priesťahové konanie v danej veci a to najmä v rokoch 2003 až 2007.“

Obsah súvisiaceho spisu okresného súdu potvrdzuje úkony uvedené v jeho už spomínanom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 12. mája 2009.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Ústavný súd na okresnom súde zistil, že jeho ostatným úkonom bolo pojednávanie uskutočnené 20. apríla 2009, na ktorom bol vyhlásený rozsudok, ktorý okresný súd následne doručoval účastníkom konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným

spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom bolo rozhodovanie o s'ťažovateľom uplatnenom nároku na náhradu škody spôsobenej na jeho lietadle proti odporcovi... Spory o náhradu škody tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ich nemožno hodnotiť po právnej ani skutkovej stránke ako zložité. Preto ústavný súd z hľadiska uvedeného kritéria nepovažoval právnu ani skutkovú zložitosť veci za relevantný dôvod, ktorý by mohol mať výraznejší vplyv na priebeh preskúmaného konania.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bolo správanie sťažovateľa ako jeho účastníka v postavení navrhovateľa. Ústavný súd nezistil žiadne závažné skutočnosti, ktoré by v súvislosti s priebehom napadnutého konania mali byť pripísané na ťarchu sťažovateľa. Na takéto skutočnosti nepoukázal ani okresný súd vo svojich vyjadreniach k sťažnosti.

3. Napokon ústavný súd hodnotil samotný postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prieťahov, pričom v jeho priebehu zistil tieto obdobia dlhodobejšie nečinnosti:

- od 13. februára 2002 (uskutočnené pojednávanie vo veci) do 23. apríla 2003 (opatrenie predsedu okresného súdu, ktorým bol súdny spis pridelený inému zákonnému sudcovi), t. j. v trvaní viac ako 1 rok,

- od 23. apríla 2003 do 30. októbra 2007 (okresný súd nariadil termín pojednávania), t. j. v trvaní 4 a pol roka.

Takáto nečinnosť okresného súdu nie je ničím ospravedliteľná ani dôvodmi, na ktoré poukázal okresný súd vo svojich už spomínaných vyjadreniach k sťažnosti, keď okrem iného uviedol, že *„zo strany súdu došlo k prieťahom v konaní v období rokov 2003 – 2007 a to z dôvodu zmeny zákonného sudcu a množstva prerozdelených spisov, ktoré musel zákonný sudca naštudovať...“*

... konštatujem prieťahy v konaní v období od apríla 2003 do októbra 2007 spôsobené objektívnymi príčinami - nedostatočné personálne obsadenie súdu, neprimerané množstvo vecí v jednotlivých oddeleniach civilných sudcov vzhľadom na možnosť zabezpečiť bezprieťahové konanie avšak aj subjektívne pôvody na strane sudcu - neodôvodnená nečinnosť.“

Ústavný súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre už vyslovil, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez

zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní. Ústavný súd poznamenáva, že v žiadnom prípade nemožno prenášať technicko-organizačné problémy orgánov verejnej moci na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd (II. ÚS 311/06).

Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou taktiež konštatuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neprijateľné, aby právna neistota sťažovateľa nebola odstránená ani po takmer 11 rokoch od začatia napadnutého konania (m. m. napr. IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 59/09).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že namietaným postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 316/1998 došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ústavný súd aj napriek záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, neprikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, vzhľadom na to, že okresný súd rozsudkom z 20. apríla 2009 (t. j. po podaní sťažnosti ústavnému súdu) rozhodol v merite veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal aj o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 16 597 € (500 001,22 Sk) z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. Okrem iného poukázal na to, že *„žaloba o zaplatenie sumy 883 661,- Sk s prísl. je na súde už viac ako 10 rokov, teda súd spôsobil prieťahy v konaní“*, a ďalej poukázal na to, *„že súdy a sudcovia majú povinnosť byť aktívnymi a vyvíjať činnosť na odstránenie stavu právnej neistoty“*.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 9 C 316/1998 a berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, najmä rozsah úplnej nečinnosti okresného súdu v priebehu konania, ústavný súd považoval priznanie sumy 3 500 € (105 441Sk)] za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom advokátkou JUDr. E. H. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2008, ktorá bola 695,41 € (20 949,92 Sk). Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v sume 2 x 115,90 € (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 6,95 € režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 245,70 € (7 401, 96 Sk).

V zmysle ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi (II. ÚS 299/04). Ústavný súd vzhľadom na to pri rozhodovaní o úhrade trov konania nemohol vychádzať z hodnoty veci, ktorá je predmetom napadnutého konania, ako to požadovala právna zástupkyňa sťažovateľa.

Preto ústavný súd vo zvyšnej časti návrhu týkajúceho sa trov konania nevyhovel.

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. augusta 2009